

tudi nograde ima v nar boljsem kraju. Toda žali Bog! nemila osoda je tukaj gospodovala. Utemelili so to grajšino menihi Kartuzijani, sinovi sv. Brunona; za njimi so jo prevzeli in dobro oskerbovali Jezuiti, — al preteklo 18. stoletje je pregnalo prebivavce, blagor in srečo te grajšine. Po pregnanstvu Jezuitov je postala grajšina last šolskega zaklada; v poslednjih letih je bila prodana, njeni sedanji posestnik je baron Borš. Cerkev te grajšine še stoji, pa lepa je mogla biti, v gotiški snovi izdelana, iz rezanega kamna izzidana, visoka in veličastna, zdaj jo ima gojzdnar za svojo dervarnico; — grajšina sama je tolika da ne podertija, strehe že kimajo; vse oznanuje žalost in minljivost sveta.

0 „Glasniku“ kaj.

†). — Kar nam je „slovenska Bčela“ po nemarnosti zaspala, je vsak omikan Slovenec pogrešal beletrističnega lista. Tej potrebi zadostiti, se je mnogokrat med prijatli slovenskega slovstva želja razodela, da bi prevzel umen in kritično omikan mož težavni posel na svoje rame.

Pa od leta do leta se je le govorilo o potrebi — in ni ga bilo pod belim solncem, da bi se bil lotil dela.

Res jih je mnogo med nami, ki vsaki stvari zavidajo, v vsaki reči hočejo sebičnost in dobiček, ali vsaj zalego teh čudnih muh viditi; pa, pustimo jim prav, ker ti možje pričajo ravno s tem, da sebe kaj dobro poznajo, in da po sebi kožuh merijo. Pa hvala Bogu, krokarji te baže niso nič opravili in ne bodo, dokler bo večina Slovincov razumna in poštena — hvala Bogu, pravim, ker od pervega dne t. l. je začel izdajati mnogozaslužni in znani pisatelj gosp. Anton Janežič list z napisom: „Glasnik za literaturo in umetnost“, ki izhaja v Celovcu vsak mesec na dveh polah v osmerki.

Oznanovale so uže „Novice“ Slovencom novorojeni list, ter klicale, naj bi pripomogel vsak po svoji moči — naj bi se naročili domoljubi, da bo mogoče gosp. vredniku toliko potrebni list izdajati. In res, ni bil glas vpijočega v puščavi. Oglasilo se je koj toliko naročnikov, da je mogoče, da list vsak mesec enkrat izhaja. Se vé, da je tudi mnogo taci, kterim se z nobeno rečjo ne ugodí; kterim je vse prebožje ali vse preposvetno; kterim druga suknja ne dopade kakor taka, ki komaj stražnico pokrije, in drugim jo more krojač narediti na štrupne!

Istina je, kar pravi Lessing: „Man hat keinen Geschmack, wenn man nur einen einseitigen Geschmack hat; —“

Težko je res vsem vstreči. Kar pa zadeva sestavke „Glasnika“, je en glas vseh, ki so jih čitali, da jim dopadejo od kraja do konca. V mnogih časnikih so hvalili uže „Glasnik“ učeni možje na pr.: v Wiener, Klagenfurter in Triester Zeitung, v „Kritische Blätter für Literatur und Kunst, Prag“ naš rojak gosp. dr. Klun kaj pohvalno govori o „Glasniku.“ Med drugimi hvali posebno prozo gosp. Fr. Levstik-a.

S tem pa nočem reči, da je vse izverstno, kar smo v „Glasniku“ do zdaj čitali — saj smo še komaj začeli obdelovati polje literarno — zato naj ne jemlje v zlo noben slovenskemu pisatelju, ako jo včasih prav po nemški zarobi, in morda ravno takrat, ko misli naj bolj slovenski biti! Zato je „Glasnik“, kakor se vidi, si tudi pravi pot izvolil, ki nam je zlo neznan, pa toliko potrebniji, namreč pot kritike.

Nikar si misliti, da je kritika le psovanje in obrekovanje — gotovo je, da, kakor ni mogoče nobeni umetnosti brez zdrave kritike le na srednjo stopnjo popolnosti priti, da tam, kjer kritike ni, še začetek nobene umetnije ni.

Tudi o tej reči misli, žali bože! večina naših pisarjev in nepisarjev: „naj bo senó ali slama, da je le polna jama!“

Kaj mislite, kakošne bi bile „Novice“, ako bi njih gosp. vrednik ne imel vedno noža kritičnega ostro nabrušenega? Šušmarija bi bilo vse, kakor mora vse biti, kjer

ni kritike. Zato Slovenci, ne bojimo se kritike, temuč prosimo vse svetnike, da naj nam sprosijo pri Bogu zraven vsega dobrega tudi košček kritike!

Pa po čem pretresovati, kaj ta ali uni misli — nadjamo se, da vsak spozna, kako potreben da nam je beletristični list. „Novice“ so res prijazno podpirale vedno in še podpirajo beletristiko; ali njih glavni namen ni, pečati se s to rečjo, posebno, kar se je politični del mnogo izširil.

Vsak bere zraven koristnega tudi rad kaj mikavnega, razveseljivega. In vprašam vas, Slovenci! ali ni nekoliko predolgo prebirati dve poli cel mesec? Ali bi ne bilo dobro, da bi „Glasnik“ vsaj dvakrat v mescu izhajal? Zato, bratje! ako ni omika, ako ni domoljubje bela vrana med nami, pristopite, položite vsaj ta beli vinar na altar domovine, ker pomagano ji je, ako si sami sebi pomagatega, omikana bo le, ako se vi omikate.

Pristopite še novi naročniki, da bo mogoče gotovo zaupa vrednemu gospodu Antonu Janežič-u vsaj dvakrat v mescu list izdajati. — Bistrih glavíc nam ne manjka; zato tisti, ki ne delate z glavo, pomagajte vsaj z mošnjo! *)

Jezikoslovna drobtinica.

Dráge „Novice“! ve se za čistost našega jezika že čez 15 let potegujete in napak razumljene zapopadke lepo pojasnujete; dajte tudi, da glagol ponikniti, ako bi v našem slovníku mesto dobiti utegnil, ne bode s krivim zamom zaznamovan, kakor ga je Vuk v svojem slovníku, natisnjenem v Beču 1852, na strani prvi 540 od zgor doli šesta beseda zaznamoval: „ponikniti, aufsprossen!“ Vendar pod številko 2 mu ni jasno, ker sam navaja izgled: „Svi junaki nikom ponikoše“, to je, „ukočiše se kao da su iz zemlje izniknili (?) ili oboriše glave k zemlji (?)“ —

Zadnji zapopadek je pravi, ne pa prvi.

Mi Beli Kranjci pravimo: nikniti, iznikniti aufsprossen; ponikniti pa pomenjuje ravno temu nasproti. Žito na njivi predolgo puščeno rado ponikne, kakor ajda i. t. d., to je, se v zemljo poobesi, spet v-njo leze. Od tod, ponikve, kjer se voda v zemljo pogrezuje in pod zemljo naprej svoj tek ima. Mi pravimo tudi radi: „sonce je poniknilo“, to je, za goro šlo. Kobe.

Lupína in jedro.

Basen; — če hočete pa tudi kos resnice.

Jesén se je napovedovala in vročina je že odjenjevala. Tudi vihárij so začeli že od severja napovedovati se, čeravno ne z vso močjó, pa vendar so poskušali, ali bi se ne dala kaka južna rastlinica ugonobiti.

Na orehovem drevésu visí malo malo oreškov v zelenih lupinah. Séverček pihne in — orešek leží na tléh.

Memo gredé najdejo fantički zeleni plod — obsojenčka nemile osode — in planejo pohlepni nad-nj. „Jez ga bom!“ kričí ta; — „Moj bo!“ kričí drugi, — „Vseh mora biti!“ kričé vsi. — Tako se pričkajo, zrvsajo in raztaptajo lupino v drobne koščke, z njo pa tudi — jedro!

Abotni otroci se pulijo za koščke grenke lupine, — umni možje pa védo, da je jedro žlahno in več od grenke lupíne. Fr. Malavašič.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Gradca. Tukajšna hranilnica ima namen, v majšnih štajerskih mestih podružnice napraviti. — Tudi v Gradcu bodo napravili kupčijsko akademijo po izgledu Dunajske in Peštanske.

*) Poslednji list „Glasnika“ že naznanuje, da bode izhajal dvakrat na mesec. Vred.

Iz Celovca. 6. dan t. m. je po kratki bolezni umerl prečastiti naš stolni prošt gosp. Anton Stelzich v 67. letu svoje starosti.

Iz Podlpe 6. maja. Večkrat se je bralo pri nas in drugod, da imamo Slovenci preveč koledarjev; ako bi na to človek gledal, ne prederzoval bi se, pisati le čerko v kak koledar. Pa morebiti ima tudi ta stvar dve strani kakor vsaka. Naj pogleda kdo nemške koledarje, ne samo „Volkskalender“ ali „Illustrirter Kalender“, bo našel, da imajo mnogo blaga v sebi, kar bi utegnilo tudi našemu ljudstvu se prileči, kaj statističnega iz deržave ali iz cerkve, kaj več od koleka, od železnice, od pošte, od mer in teht, od denarja i. t. d. Res, da naši priprosti Slovenci niso ravno „Grosshändler“ ali „Börsenspeculanten“; pa po svoje vendar še potrebujejo kake stvari. Razun tega se podučne in zabavne reči dajo še po mnogi strani pridobiti, dasiravno ne v zgolj lepoznavanskem obziru; tudi bi utegnila marsiktera stvarica v koledarji potrebovati kake poprave ali kacega pristavka; saj se mora spoznati, da se v verstenji ljudski koledar le preveč razlikuje od katoliškega cerkvenega koledarja. Sicer si ljudstvo ne želi samo dražih ali močno ozalšanih koledarjev, ampak je zadovoljno tudi s takim, ki se dobuje za manjši denar, dasiravno je bolj borne podobe. Po takem oziru mislim obravnati jez koledar slovensk, ki že nekatere leta izhaja pri g. Giontini-tu, da se mu bo smel pristavek dati „za cerkev in dom.“ Ali bom ustregel saj na nekatere strani ali ne, pred ne vém; marsikomu se bo utegnilo dozdevati prazno delo, dasiravno pri malem obsežku potrebuje mnogo truda, zlasti iz pervega, ko se mora blago iskati od raznih strani. Če poprej pišem te besede, jih pišem, da odgovor dam na nekatere strani, kjer se vpraša, kako da bo v prihodnje leto kaj s koledarji. Pristavim le še toliko, da bo koledar prinesel podobo in popis Bleda in Blejskega jezera. Hicinger.

Iz Ljubljane. Svitli nadvojvoda Joan so 2. dan t. m. iz Brandhofa na Štajarskem naši kmetijski družbi pisali in ji veselo novico napovedali, da pridejo to leto v Ljubljano. Takole se glasi prijazno pisemce: „Prav žal mi je, da ne morem priti v zbor, ki ga bote imeli ta mesec; zato pa pred vsem želim zvedeti, kaj ste prevdarjali in sklenili v njem, ker me zlo mika vse vedeti, za kar se poganjate. Upam, da Vas bom mogel to leto obiskati.“ — V petek so bile v stolni cerkvi bilje za rajnega gospoda provikarja Knobleher-ja. — Te dni so bili v Ljubljani Njih eminenција kardinal in škof pervák ogersk žl. Scitovsky; ogledovaje samostane Njih nadgledu izročene so prišli iz Horvaškega v Ljubljano in se nastanili pri č. o. frančiškanih.

Iz Ljubljane. Da ljudem dnarja, živini pa klaje manjka, je očitno pokazal poslednji ljubljanski sejm. Čeravno le na en teden stisnjen, je bilo le malo kupca, tedaj je bila kupčija tako slaba kakoršna se že dolgo ne pomni; tudi živine niso veliko prignali, pa še ta, razun nekterih repov, je bila revna, pri vsem tem pa vendar ne dober kup. Poslednji sejmski dan so ogledovali ljudje pri mesarju unstran Brega zaklanega telčka, ki je imel le tri noge; sprednja leva mu je manjkala. „Lejte-si ubogo žival! — je rekla memogredé neka stara kmetica, ko je vidila trinožno tele — takó zlo je mogla mati njegova stradati, da še telčku niso mogle vse štiri noge zrasti!“ —

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. C. k. dnarstveno ministerstvo je naznanilo z razpisom, kateri sreberni in drobni dnar ima samo še do konca mesca oktobra veljavnost, namreč: polgoldinarski tolarčki po 30 kr.; petice s številkami XVII in XV po 15 kr.; dvojčice s številkami VII in VI po 6 kr.; šajn po 6 kr., to jo po $2\frac{2}{5}$ dobr. dnarja; šajn po 3 kr., to je, po $1\frac{1}{5}$ dobr. dnarja; šajn po 2 kr., to je, po $\frac{4}{5}$ kr.

dobr. dnarja; šajn po $\frac{1}{2}$ kr., to je, $\frac{1}{5}$ kr. dobr. dnarja; dalje kufreni drobiž leta 1851 po 3 in $\frac{1}{4}$ kr.; poljski goldinarji ali zlati po $14\frac{2}{7}$ kr.; deset poljskih grošev po $4\frac{16}{21}$ kr. dobrega dnarja. — Te dnarje je mogoče še do konca mesca oktobra 1858 po imenovani vrednosti pri vseh cesarskih dnarnicah za plačilo dajati in do dvéh goldinarjev tudi zmenjevati. Ko bo ta čas pretekkel, se bodo mogli imenovani sreberni dnarji samo kot srebro pri cesarskih zamenjavnica, kufreni pa kot kufer po teži pri odločenih c. k. kovavnicah in dnarnicah oddajati.

— C. k. ministerstvo očitnih stavb je izdalo ukaz, v katerem je svobodnost obertnijstva v stavbnih zadevah v djanju spoznana in upati je, da se bo skorej tudi na druge strani obertnijstva v cesarstvu razširila. Davno je bilo namreč že spoznano, da pravice, ktere so tu in tam samo za nekatere kraje veljale, kakor tudi pravice, ktere so na zastarane pisma nekterih družtev se operale in tujim obertnikom roke vezale, niso za rabo sedanjih časov. Tudi stavbni obertniki smejo delati zvonaj svojega kraja, samo v večjih mestih je treba, da se podveržejo posebni preskušnji za stavbe v mestih.

— V celem cesarstvu je 256 gimnazij, na kterih je 172 duhovnih in 89 posvetnih vodjev, 1494 duhovnih, 1520 posvetnih učiteljev. 156 teh gimnazij je popolnih višjih in nižjih z osmimi razredi. V letu 1857 je bilo na njih 50 tavžent 195 učencov, 1879 več kakor prejšno leto.

— V „Allg. Ztg.“ piše nekdo: Nova obertnijska postava je dodelana in bi utegnila skorej deržavnemu svetovavstvu v pretresovanje in cesarju v poterjenje priti.

Iz Benetk. „Gazz. di Venezia“ piše, da bi utegnile očitne naprave lombardo-beneškega kravljestva tudi drugim kronovinam cesarstva izgled biti, posebno pa srenjstvo, ktero je v onem kraljestvu tako vgodno izsnovano. Ob enem omeni ta časnik, da se bo postava zastran napeljevanja vode, v imenovanem kraljestvu že dolgo veljavna, tudi v družih deželah vpeljala in da se bo nova postava zastran popisovanja po načinu ondi obstoječem osnovala.

Iz Ogerskega. Iz Banata je brati od 1. maja, da je začela ozimina, ktera je hudo zimo srečno prestala, hirati, in da jaro žito slabo stoji. Ogersico so mogli skoraj vso podorati. Ni se tedaj čuditi, da je žito precej poskočilo in, kateri ga imajo, ga neradi prodajajo. Nadjati se je, da je poslednji dež tudi na Ogerskem žita in polje sploh popravil.

— Spet moramo o strašnih požarih žalostne novice povedati: 2. maja je pogorelo pri sv. Ani in v Komlošu blizo Arada v dveh urah 1300 hiš do tál. Blizo 200 tavž. vagánov žita je pogorelo in ker je hud vihar vedno divjal, ni bilo mogoče kar nič otéti. Tudi več ljudi je poginilo. Ženi nekega kupca so se oblačila na ulicah unele; da bi se otéla, je stekla v cerkev z žegnano vodo se polit, — pa ta čas se razruši cerkev in pokoplje ubogo ženo z razvalinami! — Tudi v Sučanu je pogorelo 200 hiš in ničesa niso mogli otéti. Enemu samemu kupcu z lesom je zgorelo 50 tavžent désk.

— Kupčija z vinom se je na Ogerskem tako popravila, da marsikdo tu in tam misli, da bi ne neslo slabo, vino na Angležko pošiljati. Al bolj podučeni pravijo, da je zdaj še preveč zaderžkov za to, in sicer: prvič so kupčevavci z ogerskim vinom na Angležkem skorej vso vero zgubili, ker so drugačne vina kakor izgled ali muštre pošiljali; drugič je pošiljanje vin po železnicah predrago; tretjič obstanejo čez morje pošiljane samo prav močne in stare ogerske vina; četrtič je voznina od vina na Angležkem silno velika, namreč od vedra skorej 30 fl., od butelje pa 30 kr.! Verh tega pride še plačilo za hrame, vožnjo in za oznanila v časnikih, brez kterih se ne dá vino spečati.

Iz Tiroljskega. Vinska terta obeta zlasti v italijanskih Tirolah slabo slabo; v nekterih krajih so celi vi-